

Brüssel, 15.7.2015
COM(2015) 340 final

**KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA
MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE**

Avaliku konsultatsiooni algatamise kohta energiaturu uue korralduse üle

{SWD(2015) 142 final}

1. ELEKTRISÜSTEEMI ÜLEMINEKUKAVA

Oma poliitilistes suunistes seadis komisjon eesotsas president Junckeriga üheks strateegiliseks eesmärgiks vastupidava energialiidu loomise ja tulevikku suunatud kliimamuutuste poliitika elluviimise.

Seda eesmärki toetati komisjoni 2015. aasta tööprogrammis¹ ja täpsustati vastupidava energialiidu ja tulevikku suunatud kliimamuutuste poliitika raamstrateegias² eesmärgiga tagada kõigile ELi kodanikele ja ettevõtjatele usaldusväärne ja taskukohane energiavarustus, seada prioriteediks energiatõhusus ja viia Euroopa Liit taastuvenergia valdkonnas maailma liidriks. Nende eesmärkide saavutamiseks peab põhjalikult muutma Euroopa energiasüsteemi, sealhulgas kujundama ümber Euroopa elektrituru, suurendama prognoositavust, ühendama hulgi- ja jaemüügi ning meelitama ligi täiendavaid investeeringuid. See võimaldab pakkuda Euroopa energiatarbijatele uusi võimalusi, millele on osutatud lisatud teatises COM(2015) 339.

Euroopa elektrivõrgus toimuvad praegu suured muutused. Alates energia siseturu kolmanda paketi³ vastuvõtmisest, on poliitilised otsused võimaldanud suurendada konkurentsi elektrivaldkonnas ja hoogustanud piiriülest elektrivoogu. Hulgimüügile on üha omasem õiglane ja avatud konkurents ning kuigi jaemüügi tasandil on konkurents veel ebapiisav, on olukord muutumas. Turgude liitmine ja vooühise meetodi kohaldamine võimsuse jaotamisel võimaldab kogu Euroopas elektriga tõhusamalt kaubelda. Lisaks on taastuvatest energiaallikatest saamas tänu taastuvenergia direktiivile⁴ üks olulisemaid elektrienergiaallikaid ja liikmesriigid teevad jõupingutusi, et minna üle vähem CO₂-heiteid tekitavale energiasüsteemile.

Kõik need on tulevikku suunatud tegevused, kuid Euroopa peab tegema ära suure töö, enne kui energiamaastik vastab seatud eesmärkidele. Selleks et muutusi juhtida ja neist täiel määral kasu saada peab teadma, kuidas Euroopa elektrisüsteem ja -turg on korraldatud ning kuidas neid reguleeritakse.

Praegune turukontseptsioon pärineb ajastust, kus enamasti fossiilkütusel töötavate suurte tsentraliseeritud elektrijaamade peamine eesmärk oli varustada teatavas piirkonnas

¹ COM(2014) 910 (final), 16.12.2014.

² COM(2015) 80 (final), 25.2.2015.

³ Kolmas energiapakett hõlmab järgmisi dokumente: Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuli 2009. aasta direktiiv 2009/72/EÜ, mis käsitleb elektrienergia siseturu ühiseeskirju ning millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2003/54/EÜ (ELT L 211, 14.8.2009, lk 55–93), Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuli 2009. aasta määrus (EÜ) nr 714/2009 võrkudele juurdepääsu tingimuste kohta piiriüleises elektrikaubanduses ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1228/2003 (ELT L 211, 14.8.2009, lk 15–35), Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuli 2009. aasta määrus (EÜ) nr 713/2009, millega luuakse Energeetikasektori Reguleerivate Asutuste Koostööamet (ELT L 211, 14.8.2009, lk 1–14) ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. aprilli 2009. aasta direktiiv 2009/23/EÜ taastuvatest energiaallikatest toodetud energia kasutamise edendamise kohta ning direktiivide 2001/77/EÜ ja 2003/30/EÜ muutmise ja hilisema kehtetuks tunnistamise kohta (ELT L 140, 5.6.2009, lk 16–62).

⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/28/EÜ, 23. aprill 2009, taastuvatest energiaallikatest toodetud energia kasutamise edendamise kohta ning direktiivide 2001/77/EÜ ja 2003/30/EÜ muutmise ja hilisema kehtetuks tunnistamise kohta (ELT L 140, 5.6.2009, lk 16–62).

(tavaliselt liikmesriigis) asuvaid majapidamisi ja ettevõtteid neile vajaliku elektrienergiaga ning tarbijad (kodumajapidamised, ettevõtjad ja tööstusharud) olid passiivsed turuosalised. Liikumine hajutatud elektritootmise suunas suurendab turuosaliste arvu ja muudab praegu turul toimivaid rolle. Elektriturgu peab kohandama vastavalt uuele olukorrale, võttes täielikult arvesse kõiki tegureid, sealhulgas paindlikku nõudlust, energiateenuseosutajaid ja taastuvaid energiaallikaid. Näitena võib esile tuua paindlikkust, mis võimaldab tööstustarbijatel turul osaleda ja saada suurenenud konkurentsist otsest kasu. Turg vajab tõhusat reguleerimis- ja juhtimisraamistikku, mis vähendab vajadust näiteks võimsuse tagamise mehhanismide järele.

Täielikult toimiv Euroopa turg peab võimaldama elektril liikuda vabalt sinna, kus seda kõige rohkem vajatakse, saada maksimaalset kasu piiriülesest konkurentsist ning pakkuda vajalikke signaale ja stiimuleid, et suunata vajalikke investeeringuid. Lisaks tuleb tagada, et elektrienergia tarnimisel lähtutaks ainult turuolukorrast. Praegu ei ole see alati nii. Kuigi turgude liitmine on suurendanud hinnakorrelatsiooni hulgiturul, erineb absoluutne hinnatase külgnevatel turgudel oluliselt ja hinnavahe ei ole vähenenud. Täiendavaid jõupingutusi on vaja ka selleks, et luua piisavalt võrkudevahelisi ühendusi ja tagada kogu energiasektoris stabiilsus pikaajaliste investeeringute jaoks.

Euroopa Ülemkogu kohtumisel 2014. aasta oktoobris⁵ lepidi 2030. aastaks kokku järgmised edasipüüdlid eesmärgid: vähendada ELi kasvuhooonegaaside heidet vähemalt 40 %, suurendada taastuvate energiaallikate osakaalu ELi energiatarbimises vähemalt 27 % ja parandada energiatõhusust vähemalt 27 % võrra. See tähendab, et elektrienergiasüsteemi muutmist CO₂-heite vähendamiseks tuleb jätkata ja kiirendada. ELi 2030. aasta energia- ja kliimaeesmärkide saavutamine eeldab taastuvenergia osakaalu suurendamist elektritootmises vähemalt 50 %ni. Täna ei ole turg ei pakkumise ega ka nõudluse poolel piisavalt paindlik, et taastuvate energiaallikate osakaalu saaks suurendada. Uus turukorraldus peab tagama, et energiaturg tuleb üleminekuga toime minimaalsete kuludega. Selle saavutamiseks on vaja kõrvaldada taastuvenergiaga seotud takistused ning tagada, et turg annab vajaliku signaali piisavate investeeringute leidmiseks, et arendada paindlikku tootmisvõimsust ja suurendada taastuvate energiaallikate osatähtsust energiasüsteemis. Taastuvate energiaallikate edukas ja vähimate kuludega lõimimine saab toimuda vaid hästi toimiva lühiajalise elektrituru kaudu, mis ulatub elektrienergia tarnimiseelsest päevast kuni selle tarbimishetkeni, ning tagab ulatusliku juurdepääsu paindlikele tehnoloogiatele.

Kõikide otsuste tegemisel, mis on seotud energiatõhusust esmatähtsaks pidava energialiidu arendamisega, võetakse arvesse energiatõhususe suurendamise võimalusi. Prognoosi kohaselt võib elektrienergia nõudlus suureneda, kui tarbijad hakkavad kasutama muude energiaallikate abil toodetud elektrit. Kui turukorraldust muudetakse, tuleb luua tingimused, mis soodustavad ELi energiatarbimise vähendamist ja võimaldavad uut liiki paindliku nõudluse kulutõhusalt turule lõimida.

Uus tehnoloogia, nagu arukad võrgud, arukad arvestisüsteemid, aruka maja lahendused ning energia omatootmise ja salvestamise seadmed, võimaldab kodanikel võtta vastutuse energiasüsteemi ümberkujundamise eest – uue tehnoloogia kasutuselevõtt võimaldab vähendada energiaarvet ja osaleda aktiivselt energiaturul. See turuvaldkond vajab edendamist.

⁵ EUCO 169/14.

ELi turukorraldus peab tagama, et nii suur- kui ka väiketarbijate vajadused kogu Euroopas saavad rahuldatud uuenduslike ettevõtete ja usaldusväärsete vahendajate kaasabil. Nad peaksid kasutama uue tehnoloogia võimalusi, keskenduma tarbijatele ning töötama välja ja võtma kasutusele uusi tooteid ja teenuseid. See võimaldab pakkuda tarbijatele uusi väljundeid, mis hõlmavad mitmesuguseid energialiidu strateegia elemente, luua teadusuuringutel ja innovatsioonil põhinevaid töökohti ning seada poliitiliste otsuste puhul esiplaanile energiatõhususe.

Eesmärk on lõimida taastuvad energiaallikad täielikult elektrisüsteemi. Selleks on vaja tagada, et turg on taastuenergia kasutamiseks valmis, ja soodustada taastuenergia tootjate osalemist elektriturul võrdsetel alustel konventsionaalsete tootjatega.

Seega on vaja luua uus raamistik turukorralduse jaoks, mis

- on sobilik kogu ELi hõlmava elektrituruga, annab selgeid hinnasignaale uute investeeringute jaoks ja hõlbustab taastuenergia edasist arendamist;
- edendab energiapoliitika valdkonnas piirkondlikku koostööd ja koordineerimist;
- toetab koostööd taastuenergia arendamisel, sh toetuskavade osas;
- tagab elektri varustuskindluse tõelise Euroopa mõõtme.

Käesolev algatus on Euroopa energialiidu strateegia⁶ üks peamine meede. Algatusega samal ajal võetakse vastu ka teatis energiatarbijatele pakutavate uute võimaluste kohta, mille eesmärk on seada tarbijate huvid tulevases energiasüsteemis keskele kohale, samuti algatuse esimene tulemus – läbivaadatud direktiiv energiamärgistuse kohta.

2. EUROOPA LIIDU UUS ELEKTRITURG

2.1. Paneme turu toimima

Täielikult toimiv üle-euroopaline elektriturg on parim tagatis, et tarbijatele tarnitakse elektrit kõige kulutõhusamal viisil ja igal ajal.

2.1.1. Piiriülene lühiajaline elektriturg

Elektri hind ei ole kogu aeg ning igas tootmis- ja tarbimiskohas sama. Seda asjaolu tuleb arvesse võtta, et tootmist ja investeerimist õigesti ja eesmärgipäraselt suunata. See tähendab, et vähese tootmise korral ei ole võimalik vältida kõrget hinda, mis omakorda võib käivitada kiire tegevuse nõudluse rahuldamiseks.

Tõhusa elektrituruga kujundamise keskmes peavad olema lühiajalised turud, eelkõige päevasisesed ja reguleerimisturud. Need peavad olema loodud tuleviku energiasüsteemi silmas pidades ning hõlmama nii suuremahulisi piiriüleseid vooge kui ka suures mahus mitut liiki taastuenergiat. Paljudes liikmesriikides saaks turu toimimist oluliselt parandada, kui kohaldada turgude liitmist, soodustada piiriüleseid energiavooge ning

⁶ Vastupidava energialiidu ja tulevikku suunatud kliimamuutuste poliitika raamstrateegia, COM(2015) 80 (final), 25.2.2015.

tugevdada päevasisest kauplemist ja nõudlusele reageerimist. Tuleks kaotada hinnakujunduse piirangud, lühendada päevasisese kauplemise ajavahemikke ja kohaldada kauplemise sulgemisaega, mis oleks reaalaajale võimalikult lähedal.

Taastuenergia mahu kiire suurenemise tõttu on võrgukindluse tagamine muutunud keerulisemaks ning nii tarbijad kui ka konventsionaalsed elektrijaamad peavad olema suutelised ja motiveeritud sellise paindlikkusega toime tulema. Salvestatud energia elektriturule lõimimine suurendaks vajalikku paindlikkust veelgi – elektrienergia ülejäägi ja madala hinna korral energia salvestatakse, seda tarnitakse, kui tootmine on vähenenud ja hinnad on kõrged, tasandades muutlikku tootmisvõimsust.

Sel eesmärgil on kõige olulisem luua kogu ELi hõlmava piiriülese päevasisese kauplemise süsteem, sarnaselt juba edukalt toimiva päev-ette kauplemissüsteemiga. Selleks et reguleerimisturud oleksid tõhusamad ja tulemuslikumad, peavad nad hõlmama praegusest suuremaid piirkondi. Sel juhul väheneb vajadus varutootmisvõimsuse järele ning Euroopa energiasüsteemis saaks taastuenergia potentsiaali täielikult ära kasutada. Lisaks tuleb kokku leppida ühtne lähenemisviis, et tulla toime võrgu ülekoormusega. Väheste ulatuslike tasanduspiirkondade loomisel tuleb lähtuda elektrivõrgu vajadustest Euroopa mõõtkes, mitte riigipiiridest. Samuti peab elektrienergia hulgemüügi hinnatsoonide moodustamisel lähtuma piirkondade edastusvõimsusest mitte liikmesriikide piiridest.

2.1.2. Pikaajalise turu edendamine, et luua soodsad tingimused investeringuteks

Investeeringute seisukohast on pikaajalised hinnasignaalid sama olulised, kui nõuetekohaselt toimiv lühiajaline turg. Teine oluline investeeringuid mõjutav signaal CO₂-heidete vähendamiseks on reformitud Euroopa süsinikuturg koos toimiva turustabiilsusreservi ja täiendavate meetmetega, nagu on kirjeldatud saastekvootidega kauplemise süsteemi läbivaatamise ettepanekus, mis võeti vastu koos käesoleva teatisega.

On vaja tagada turu tõeline avatus kõikidele turul tegutsejatele. Konventsionaalsed tootjad, paindlik nõudlus, energia salvestamise tehnoloogia, taastuenergia ning lisaks turgu valitsevatele ettevõtjatele ka uued energiateenuste osutajad vajavad tõhusat juurdepääsu turule, mis annaks signaali, et investering on majanduslikult mõttekas, ning osutaks, kuhu investeerida.

Mõnel turul kaasnesid ulatusliku üleminekuga kapitalimahukale elektritootmisele tuule- ja päikeseenergia abil (mille piirkulud on nullilähedased) pikad ajavahemikud, mil hetkehinnad olid madalad, ning samuti vähenes konventsionaalsete elektritootjate käitamisaeg. Selleks et elektriturg saadaks õigeid hinnasignaale piisavas mahus investeeringute ligimeelitamiseks, on sellise olukorra puhul oluline tagada, et hind kajastaks nõudluse kasvu korral pakkumise ebapiisavust, ja anda investoritele kindel teadmine, et tegemist on pikaajalise hinnasignaali.

Hulgemüügi hinna kasv, kui nõudlus suureneb või tootmine on piiratud, ei tähenda tingimata seda, et tarbijate jaoks on hind kõrgem või kõikumine. Hästi toimiv pikaajaline turg võimaldab tarnijatel ja tootjatel tasandada hinnakõikumisi hetketurul toimuva kauplemisega. Hetketurul saavad elektritootjad müüa tarnijatele ja tarbijatele tulemuslikult garantiisid hinnakõikumise mõju vastu ja parandada pikaajaliste investeeringutega seotud signaale. Turuosalisel, sealhulgas taastuenergia tootjal, peaksid suutma maandada hinna kõikumise ja tarnemahtudega seotud riske ja muuta

hüppelise hinnatõusuga seotud ebakindluse kavandatud ja kindlaks sissetulekuks. Seepärast ongi oluline nii hindade kõikumise lubamine lühiajalisel turul kui ka lühiajalise turu sidumine pikaajalise turuga.

Turuosaliste vahel sõlmitud pikaajalised lepingud aitavad vähendada energiasektori kapitalimahukate investeeringute riski ja lihtsustavad juurdepääsu kapitalile, eelkõige mõistliku hinnaga vähese CO₂-heitega tehnoloogia ostmiseks. Seetõttu on oluline edendada sobivate pikaajaliste toodete kättesaadavust ja teha kindlaks, kas on mingeid takistusi võistlevate pikaajaliste lepingute sõlmimiseks. Pikaajaliste lepingute sõlmimisel elektribörsil nõutakse lepinguosalistelt sageli tagatist. Kuna sellised tagatised võivad olla kulukad, tuleks uurida mehhanisme, mis aitaksid vähendada nii seotud kulusid kui ka vastaspoole makseviivituse riski.

2.1.3. Toimiva turu taristu

Hästi ühendatud Euroopa energiavõrk on oluline, et tagada Euroopa energiajulgeolek, suurendada siseturul konkurentsi, muutes hinnad konkurentsivõimelisemaks, ja anda õige signaal, mis suunaks investeeringuid CO₂-heite vähendamisele ja Euroopa Liidu seatud kliimapoliitika eesmärkide täitmisele⁷.

Seega on Euroopa energialiidu strateegia rakendamisel üks peamisi prioriteete ehitada valmis puuduvad taristuühendused, et luua tõeliselt lõimitud siseturg, ja teha kättesaadavaks ehituseks vajalikud investeeringud.

Euroopa ühishuvi projektid⁸ on peamine vahend, et liikmesriigid ühendaksid füüsiliselt oma elektriturud ja mitmekesistaksid energiaallikaid. Taristuühendustel, mis on kavandatud selliste liikmesriikide vahel, nagu Norra ja Ühendkuningriik, Prantsusmaa ja Hispaania ning Norra, Madalmaad ja Saksamaa, on oluline roll, et tulla toime taastuvate energiaallikate mitmekesisusega. Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fond täiendab Euroopa ühendamise rahastust saadavaid vahendeid ning sellest toetatakse energiaprojekte, sh energiataristut. Lisaks pakub Euroopa investeerimisnõustamise keskus avaliku ja erasektori projektide elluviijatele ekspertteavet ja tehnilist abi, et kavandada tugeval finantsalusel rajanevaid investeerimisprojekte.

2.2. Turukorralduse kohandamine, võttes arvesse taastuvaid energiaallikaid ja turutoetuse kavasid

Selleks et saavutada Euroopa Liidu eesmärk ja viia Euroopa Liit taastuenergia valdkonnas maailmas juhtpositsioonile, on vaja luua keskkond, kus taastuenergiasektor meelitaks ligi vajalikke investeeringuid. Kapitalimahukate taastuvate energiaallikate vähekulukas rahastamine sõltub regulatiivset koormust ja riski vähendavast stabiilsest investeerimisraamistikust.

⁷ „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile ja nõukogule – Elektrisüsteemide vahelise ühenduse eesmärgi 10 % saavutamine – Euroopa elektrivõrgu kohandamine 2020. aasta vajadustega”, COM(2015) 82 (final), 25.2.2015.

⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 347/2013, 17. aprill 2013, üleeuroopalise energiataristu suuniste kohta ja millega tunnistatakse kehtetuks otsus nr 1364/2006/EÜ ning muudetakse määrusi (EÜ) nr 713/2009, (EÜ) nr 714/2009 ja (EÜ) nr 715/2009.

2.2.1. Turu valmisolek taastuvate energiaallikate kasutamiseks

Taastuenergia seotud investeerimisotsuste tegemisel tuleb võtta arvesse geograafilise asukoha looduslike rikkusi, võrkude kättesaadavust, avalikkuse nõusolekut, tarbimiskohta ning haldus- ja investeerimistingimusi (sh maksud ja lõivud). Kõik need on tootmiskulusid mõjutavad tegurid. Toimiv turg ja asjakohaselt kindlaksmääratud hinnatsoonid annavad märku, kus ja millal tuleks elektrit toota taastuvatest energiaallikatest.

Taastuenergia tootmise edukaks lõimimiseks energiasüsteemi on vaja paindlikku turgu, mis hõlmab nii pakkumise kui ka nõudluse poolel rohkemaid osalisi. Likviidne ja hästi lõimitud lühiajaline turg aitab suurendada paindlikkust ja võimaldab taastuenergia tootjatel konkureerida konventsionaalsete energiatootjatega võrdsetel alustel. Samuti tuleks soodustada mahuriski maandava turu loomist.

Nii ühenduste parandamine kui ka nõudlusele reageerimise võimaldamine aitavad suurendada paindlikkust, mis on vajalik taastuenergia lõimimiseks turule. Siiski ei ole tarbijaid praegu piisavalt motiveeritud kohandama oma tarbimisharjumusi vastavalt pakkumise muutumisele. Lisaks takistavad regulatiivsed tõkked ja diskrimineerivad eeskirjad klientidel või nende nimel tegutsevatel vahendajatel nõudlusele reageerimist (sealhulgas energia salvestamise korraldamist) ega võimalda osaleda elektriturul tootjatega võrdsetel alustel.

Paindlikum turg võimaldab taastuenergia tootjatel täiel määral turul osaleda ning oma portfelli tasakaalustada. Lisaks peaks neil võimaldama ka ise kaasa aidata süsteemi paindlikkuse suurendamisele. Kehtivad sätted, mille kohaselt tavaturu eeskirju teatavat tüüpi energiatootmise suhtes ei kohaldata, tuleb läbi vaadata.

2.2.2. Turule sobiv taastuenergia

Turu reformimine ja ELi heitkogustega kauplemise süsteemi tugevdamine on olulised sammud tingimuste loomiseks, mis panevad turu mõjutama investeerimist taastuenergia tootmisvõimsuse suurendamisse.

Senikaua tuleb elektri tootmist taastuvatest energiaallikatest toetada vajaduse korral turupõhiste mehhanismidega, mis on kooskõlas riigiabi suunistega⁹ ning vähendavad turutõrkeid, tagavad kulutõhususe ja aitavad vältida ülemäärast hüvitamist või turumoonutusi.

Taastuenergia toetuskavad on peaaegu alati riikliku ulatusega. Paremini kooskõlastatud piirkondlik lähenemisviis taastuenergiale (sh toetuskavad) võiks tuua märkimisväärset kasu ning edendada muu hulgas taastuenergia kulutasuva tootmise arendamist optimaalses geograafilises asukohas. See suurendaks taastuenergia turgu, lihtsustaks taastuenergia lõimimist ja edendaks selle võimalikult tõhusat kasutamist. Kuigi liikmesriigid on üha enam avatud tõhusale piirkondlikule koostööle, on praktilised probleemid siiski alles. Neid aitaks kõrvaldada konkreetne raamistik, mis reguleeriks piiriülest osalemist toetuskavades.

⁹ Komisjoni teatis „Keskkonna- ja energiaalase riigiabi suunised aastateks 2014–2020” (ELT C 200, 28.6.2014, lk 1–55).

2.3. Jae- ja hulгимüügituru ühendamine, et pakkuda tarbijatele uusi võimalusi

Siseturu lõimimine ei tohiks piirduda hulгимüügitasandiga. Euroopa energia siseturu potentsiaali täielikuks realiseerimiseks peab elektri jaeturg pakkuma tarbijatele (kodumajapidamised, ettevõtjad ja tööstusharud) võimalust osaleda aktiivselt ja tulusalt Euroopa Liidu energiasüsteemi ümberkujundamises. See on uue turukorralduse üks eesmärk, mis nõuab tarbija rolli põhimõttelist muutmist elektriturul.

Praegu on tarbijate igakülgeks osalemiseks energiaturul palju takistusi. Kuna puudub asjakohane teave kulude ja tarbimise kohta ning pakkumine ei ole läbipaistev, on konkurents mitmel jaeturul ebapiisav. Samas ei ole eluruumide energiateenuste turg ikka veel piisavalt arenenud.

Olla aktiivne energiatarbija ei tohiks olla keeruline ja aeganõudev. Praegu on olemas tehnoloogia, mis võimaldab tarbijatel osaleda aktiivselt säästvale energiavarustusele üleminekul. Reguleeriv sekkumine, nt hinnapiirangud, hindade reguleerimine, konkurentsi moonutav maksustamine ja muu riiklik sekkumine, ei ärgita ega stimuleeri tarbijat turul osalema. Seega jääb nõudlusele optimaalse reageerimise potentsiaal kasutamata ning ei kodumajapidamised, ettevõtjad ega ka tööstusharud ei ole praegu piisavalt huvitatud elektriturul osalemisest.

Seega on esmatähtis edastada asjakohaseid hinnasignaale. See tähendab hulgi- ja jaeturu tihedamat sidumist, näiteks pakkudes lõpptarbijatele hinda, mis peegeldab hulgihindade erinevust. Võrgutariifid peavad olema kavandatud selliselt, et nad ei pärsiks nõudlusele reageerimist, tagades samas õiglase panuse võrgukuludesse.

Lisaks takistavad muud regulatiivsed tõkked ja diskrimineerivad eeskirjad klientidel või nende nimel tegutsevatel vahendajatel nõudlusele reageerimist (sealhulgas energia salvestamise korraldamist) ega võimalda osaleda elektriturul tootjatega võrdsetel alustel. Suureks takistuseks on reguleeritud hind, mis „kaitseb” lõpptarbijat turu hinnasignaalide eest. Ka turueeskirjad ei toeta veel alati energiavahendajate osalemist. Turukorralduse osas on vaja välja töötada ühine lähenemisviis, mis võimaldab nõudlusele reageerida ja konkureerida tootjatega võrdsetel alustel.

KÜSIMUSED

- 1) Kas tulevase turukorralduse seisukohalt on oluline, et hinnas kajastuks pakkumise piiratus (konkreetsel ajahetkel ja kohas)? Kas sel juhul peaks hinnas kajastuma ka ebapiisav edastusvõimsus?
- 2) Millised probleemid ja võimalused võivad tekkida, kui hinnad kajastavad tegelikku ebapiisavust? Kuidas neid probleeme lahendada? Kas sellised hinnad muudaksid võimsuse tagamise mehhanismi tarbetuks?
- 3) Edusammud reguleerimisturu killustatuse vähendamisel on olnud aeglased, kas EL peaks püüdma seda vajaduse korral kiirendada õiguslike meetmete kaudu?
- 4) Mida saaks teha, et tagada ELi tasandil kokku lepitud päevasisese kauplemise platvormi sujuv rakendamine?
- 5) Kas selleks, et pakkuda investeerimiskindlust uue tootmisvõimsuse rajamiseks on vaja pikaajalisi lepinguid tootjate ja tarbijate vahel? Mis takistab, kui üldse, uute pikaajaliste riskimaandamistoodete turule toomist? Kas avalikul sektoril on mingi roll seoses pikaajaliste lepingute sõlmimisega?
- 6) Millisel määral moonutavad liikmesriikides elektrile kohaldatavate maksude ja lõivude¹⁰ erinevused Teie arvates investeringute tõhusat suunamist või takistavad energia vaba liikumist?
- 7) Mida tuleks teha, et taastuvenergiaga seotud investeringud lähtuksid suuremal määral turusituatsioonist?
- 8) Millised on Teie arvates takistused, kui üldse, taastuvenergia tootjate täielikuks lõimimiseks turule, sealhulgas reguleerimisturule ja päevasisesele turule, ning samuti seoses tarnimisega pingerea alusel?
- 9) Kas liikmesriikide taastuvenergia toetuskavad peaksid olema paremini kooskõlastatud? Millised on peamised takistused piirkondlike toetuskavade puhul ja kuidas neid takistusi kõrvaldada (näiteks õigusaktide kaudu)?
- 10) Millised on Teie arvates peamised takistused nõudlusele reageerimisel (nt hinnad ei ole piisavalt paindlikud, (regulatiivsed) tõkked vahendajate/klientide tegevusele, puudub juurdepääs aruka kodu tehnoloogiale, puudub kohustus pakkuda lõpptarbijale võimalust osaleda reguleerimisturul nõudlusreageeringu programmi kaudu jne), mis tuleks kõrvaldada?

3. PIIRKONDLIKU KOOSTÖÖ TUGEVDAMINE LÕIMITUD ELEKTRISÜSTEEMI RAAMES

Elektrisüsteemi turvaline ja kulutõhus arendamine ja haldamine eeldab suuremat koordineerimist ja koostööd energia siseturu kõikide osaliste vahel. Mõnel juhul tähendab see riikliku lähenemisviisi asendamist piirkondliku või üleeuroopalise lähenemisviisiga.

¹⁰ Need võivad olla üldist laadi maksud (käibemaks, aktsiis) või energia- ja/või kliimapolitiika toetamiseks kehtestatud lõivud.

3.1. Riikide poliitika piirkondlik koordineerimine

Täielikult toimiv energia siseturg eeldab, et liikmesriigid teevad energiapoliitika kujundamisel naabritega koostööd. Samuti tuleb tagada, et kõik piirkondlikud algatused arenevad sidusal moel ning nende tulemusena moodustub täielikult lõimitud energia siseturg. Killustunud riiklike süsteemide puhul on piirkondlikul koostööl oluline roll energialiidu tõhusa juhtimise tagamisel ja selline koostöö on esimene samm, kui eeskirju on vaja ühtlustada kogu Euroopa Liidu ulatuses.

Piirkondlik koostöö liikmesriikide vahel on oluline ka selleks, et saavutada Euroopa Liidu tasandil kokkulepitud eesmärgid kulutasuvamalt (nt kasutada paremini koostöömehhanisme, et saavutada taastuvenergia eesmärk), edendades energia siseturu lõimimist ja tugevdades energiajulgeolekut. Poliitiline koostöö energiavaldkonnas, nagu viiepoolne energiafoorum, Põhjamere piirkonna riikide tuuleenergiavõrgu algatus, Läänemere energiaturu ühendamise tegevuskava (<http://ec.europa.eu/energy/en/topics/infrastructure/baltic-energy-market-interconnection-plan>), Edela-Euroopa energiataristu ühendamise uus tööühm (<https://ec.europa.eu/energy/en/news/high-level-group-energy-infrastructure-south-west-europe-created>) ning Kesk- ja Kagu-Euroopa gaasivõrkude ühendamise tööühm (<https://ec.europa.eu/energy/en/topics/infrastructure/central-and-south-eastern-europe-gas-connectivity>), on samm õiges suunas. Piirkondlik koostöö ei tohi piirduda ELi liikmesriikidega ega peatuda ELi piiril. Kolmanda energiapaketi õigusaktide rakendamine naaberriikides (näiteks energiaühenduse lepinguosaliste poolt) tagab, et siseturu eeliseid saab kasutada ka väljaspool ELi. Piirkondlikel foorumitel peab hindama ja käsitlema ka olulisi riske, mis on seotud liigse sõltuvusega kolmandatest riikidest, kes ei soovi kohaldada siseturgu käsitlevaid ELi õigusakte. Piirkondliku koostöö tugevdamine pakub ainulaadseid võimalusi, et liikumine lõimitud turu loomise suunas oleks kiirem ja kulutõhusam.

3.2. Võrkude parem vastastikune sidumine

Võttes arvesse paremast ühendatusest tulenevat selget kasu, esitas komisjon osana energialiidu paketist üksikasjaliku strateegia, kuidas saavutada elektrisüsteemide vahelise ühenduse eesmärgi¹¹ täitmine 10 % ulatuses, ning koostab 2016. aastal esitamiseks teatist selle kohta, kuidas täita veelgi edasipüüdlikumat eesmärki ja jõuda 15 % tasemele, vastavalt Euroopa Ülemkogu üleskutsele.

Mitme riigi vaheline ühendusvõimsus on endiselt suhteliselt väike ja prognoositud võimsusvoo jaoks ebapiisav. Peamine vahend selleks, et liikmesriigid ühendaksid füüsiliselt oma elektriturud ja mitmekesistaksid energiaallikaid, on üleeuroopalisi energiavõrkusid (TEN-E) käsitleva määruse kohased¹² Euroopa ühishuvi projektid. Näiteks Balti riigid ei kuulu veel Euroopa mandriosa sünkroonlasse. Samuti on kokku lepitud piirkondliku koostöö poliitikameetmed, et suurendada vastastikust seotust, eelkõige Läänemere piirkonnas ja Pürenee poolsaarel, Põhjamere piirkonnas ning Kesk-

¹¹ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile ja nõukogule „Elektrisüsteemide vahelise ühenduse eesmärgi 10% saavutamine – Euroopa elektrivõrgu kohandamine 2020. aasta vajadustega”, COM(2015) 82 (final), 25.2.2015.

¹² Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 347/2013, 17. aprill 2013, üleeuroopalise energiataristu suuniste kohta ja millega tunnistatakse kehtetuks otsus nr 1364/2006/EÜ ning muudetakse määrusi (EÜ) nr 713/2009, (EÜ) nr 714/2009 ja (EÜ) nr 715/2009.

ja Kagu-Euroopas. Tähelepanu tuleb pöörata ka täiendavatele ühendustele naaberpiirkondadega, nagu Vahemere lõunakaldal asuvad ja Lääne-Balkani riigid.

Selleks et süsteemi hallata ja teha kindlaks, kus on vaja uusi ühendusi, peavad põhivõrguettevõtjad saama tugineda hetke- ja hulgiturul kujunevatele hindadele. Praegu on ülekoormustasudest saadav tulu (tulu, mis on saadud elektri tarnimisel madala hinnaga piirkonnast sinna, kus hind on kõrgem) sageli märkimisväärne, kuid harva kasutatakse seda ühenduste loomiseks või tugevdamiseks. Seda olukorda tuleb muuta ja saadud vahendeid tuleb kasutada tõhusalt Euroopa elektrisüsteemi loomiseks.

3.3. Võrguettevõtjate koostöö

Lõimitud elektrivõrgu puhul peavad kavandamine ja otsuste tegemine olema igal ajahetkel sidusad. Piirkondlik koostöö ja piirkondlike otsuste tegemine on eriti oluline selleks, et tagada süsteemi turvaline toimimine. Piirkondlike operatiivkeskuste loomine aitab piiriüleseid elektrivooge ülekandesüsteemides tõhusalt kavandada ja juhtida ka reaajas. Loodud regionaalse turvalisuse koordineerimisalgatused on esimene oluline samm süsteemi toimimisega seotud piirkondliku koostöö ja lõimimise laiendamise suunas. Algatustele tuleb anda järk-järgult juurde otsustusõigust, just nende abil võidakse jõuda süsteemi toimimise koordineerimiseni üleeuroopalisel tasandil.

Praegu on põhivõrguettevõtjate tegevuse koordineerimisel ja võrgueeskirja koostamisel oluline roll Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustikul. Kuna põhivõrguettevõtjate tegevust on vaja rohkem kooskõlastada, on lisaks piirkondlike keskuste loomisele vaja tugevdada Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustikku. See võib tingida ka vajaduse muuta Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustiku juhtimisstruktuuri ja võrgustiku panust energialiidu tõhusasse juhtimisse.

Võttes arvesse Euroopa põhivõrkude suuremat lõimimist, võib osutada vajalikuks vaadata läbi põhivõrguettevõtjate tulude raamistik (tariifid, ülekoormustasud ja põhivõrguettevõtjate vaheline hüvitamismehhanismi) tagamaks, et sellega luuakse asjakohased stiimulid kõigi põhivõrguettevõtjate jaoks.

Võrke on vaja laiendada ja tagada optimaalne võrguhaldus ka jaotustasandil, sest jaotusvõrkudel on tähtis roll hajutatult kohalikul tasandil toodetud taastuvenergia lõimimisel. Tuleb sisse seada uus menetluskord, et motiveerida jaotusvõrguettevõtjaid kasutama kohalikku paindlikkust ja reageerima uutele väljakutsetele kulutõhusal viisil. Selleks on vaja läbi vaadata ka jaotusvõrguettevõtjate roll. Jaotusvõrguettevõtjad peaksid olema neutraalsed turukorraldajad, kes võimaldavad kolmandatel isikutel tarbijatele turupõhiselt teenuseid osutada. See on eriti tähtis olukorras, kus jaotusvõrguettevõtjad vastutavad arukate arvestisüsteemide paigaldamise ja andmete töötlemise eest. Rahuldav lahendus tuleb leida andmete omandiõigusega seotud küsimustele ning tagada andmete kaitstus küberrünnakute eest, sõltumata sellest, kas selle ülesande täitmise eest vastutab jaotusvõrguettevõtja või mõni muu teenuseosutaja.

Samuti tuleb uurida, kas jaotusvõrguettevõtjad on piisavalt kaasatud Euroopa reguleerivate asutuste töösse ja energialiidu tõhusasse juhtimisse. Võrgutariifid peavad olema kavandatud selliselt, et soodustada võrgu tõhusat kasutamist ja tagada õiglane osalus võrgukuludes, kuid need ei tohiks takistada nõudlusele reageerimist.

Aruka elektrivõrgu arendamine nii kõrgepingeliinide kui ka majapidamiste tasandil aitab hallata muutuva ja hajutatud elektrienergia tootmist kulutõhusamal viisil ning vähendada või lükata edasi vajadust uute liinide, võrkudevaheliste ühenduste ja võimsuse tagamise

mehhanismi järele. Jaotus- ja põhivõrguettevõtjate tihedam koostöö võrgustiku kavandamisel ja käitamisel on seetõttu äärmiselt oluline ning seda tuleb edasi arendada.

3.4. Õigusliku raamistiku kohandamine lõimitud turgude jaoks

Lõimitud elektrivõrgu toimimis- ja kauplemiseeskirjade kohaldamine eeldab ühtlustatud regulatiivset järelevalvet. Energeetikasektorit Reguleerivate Asutuste Koostööameti (ACER) tähtsuse kasv lõimitud turgude ja piiriülese taristu tõhusa toimimise jälgimisel on turu lõimimise loomulik tagajärg.

Praegu seisneb ACERi tegevus peamiselt soovitude ja arvamuste esitamises ning koostööameti otsustusõigus on väga piiratud. Kui võrguettevõtjate koostöö tiheneb, tuleb ACERi volitusi ja sõltumatust suurendada, et koostööamet saaks vajaduse korral täita reguleerivaid ülesandeid Euroopa tasandil. Energeetikasektorit Reguleerivate Asutuste Koostööamet võiks tegutseda vahekohtunikuna piirkondliku ja ELi tasandi vaheliste vaidluste korral.

ACERi volituste tugevdamine võiks hõlmata volitusi otse kohaldatavate ja siduvate otsuste vastuvõtmiseks seoses ELi tasandi algatuste ja piiriüleste küsimustega ning täidesaatvaid volitusi, et tagada nimetatud otsuste täitmine.

Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustiku ja Energeetikasektorit Reguleerivate Asutuste Koostööameti ülesannete läbivaatamine annab võimaluse hinnata turu ja võrkude toimimise üksikasjalike reguleerivate eeskirjade (võrgueeskirjad ja suunised) väljatöötamise protsessi. Nii põhivõrguettevõtjate võrgustik kui ka koostööamet on ulatuslikult kaasatud eeskirjade väljatöötamisse.

Õigusraamistiku tugevdamine võib hõlmata ka selliste üksuste lõimimist, mis ei kuulu praegu regulatiivse järelevalve alla, nagu näiteks elektribörsid, millel on oluline roll Euroopa elektriturgude liitmisel ja mis täidavad loomulikele monopolidele iseloomulikke ülesandeid. Lisaks peab õigusraamistiku puhul arvesse võtma jae- ja hulgituru üha suuremat seotust.

KÜSIMUSED

- 11) Kuigi elektriturud on ELi piires liidetud ja ühendatud naaberriikide elektrivõrkudega, tegelevad süsteemide käitamisega endiselt liikmesriikide põhivõrguettevõtjad. Regionaalse turvalisuse koordineerimisalgatustel (nt Lääne-Euroopa tehniline koostööplatvorm põhivõrguettevõtjatele, põhivõrguettevõtjate turvalisuskoostöö) on ainult nõuandev roll. Kas regionaalse turvalisuse koordineerimisalgatuse tuleks järkjärgult laiendada ja anda nende raames vajaduse korral otsuste tegemise õigus? Kas praegune olukord, kus süsteemi turvalisuse eest vastutab riik, takistab piiriülest koostööd? Kas piirkondlik vastutus süsteemi turvalisuse eest oleks lõimitud turu puhul sobilikum?
- 12) Tundub, et elektrisüsteemi ühtlustatud osade (nt liidetud turud) puhul ei ole liikmesriikide killustatud regulatiivne järelevalve tõhus. Kas Energeetikasektorit Reguleerivate Asutuste Koostööameti rolli tuleks tugevdada?
- 13) Kas Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustiku rolli tuleks tugevdada? Kuidas seda parimal moel teha? Millist regulatiivset järelevalvet oleks vaja teostada?
- 14) Milline peaks olema jaotusvõrguettevõtjate tulevane roll ja mida peaksid hõlmama juhtimiseeskirjad? Kuidas tuleks kohandada juurdepääsu mõõteandmetele (andmetöötlus ja andmete puutumatus tagamine jne), võttes arvesse tehnoloogia ja turu arengut? Kas oleks vaja täiendada sätteid mõõteandmete haldamise kohta ja turuosaliste (lõppkliendid, jaotusvõrguettevõtjad, põhivõrguettevõtjad, tarnijad, kolmandatest isikutest teenusepakkujad ja reguleerimisasutused) juurdepääsu kohta mõõteandmetele?
- 15) Kas jaotustariifide suhtes tuleks kohaldada Euroopa lähenemisviisi? Kui jah, siis milliseid aspekte tuleks käsitleda (nt tariifstruktuuri ja/või tariifikomponente (kindlaksmääratud tariifikomponendid, võimsus või energiakogus, aja- või asukohapõhine eristamine), kuidas toimida omatoodangu puhul?
- 16) Elektribörsid kuuluvad lahutamatu turgude liitmise juurde, kas nende jaoks tuleks koostada juhtimiseeskirjad?

4. VARUSTUSKINDLUSE EUROOPA MÕÕDE

Turgude tihedam piiriülene lõimimine ning lühi- ja pikaajaliste turgude arendamine tõhusa hinnakujunduse abil, mis kajastab vajadust uute võimsuste järele, peab andma õigeid investeerimissignaale, et saaks võtta kasutusele uusi tootmisallikaid või ületootmise korral tegevuse lõpetada.

Komisjon märgib, et paljudes liikmesriikides saaks turgude toimimist ja varustuskindlust oluliselt parandada näiteks liites turgusid, parandades piiriüleste voogude liikumist, tõhustades päevasest kauplemist ja nõudlust ning kõrvaldades hulgimüügi hinnalaed. See parandaks hinnakujundust ja võimaldaks kohaldada tippkoormuse ajal hinda, mis annaks parema investeerimissignaali kui taastuvate energiaallikate osakaalu suurendamiseks antav üldine toetus.

Samas tegelevad mitmed liikmesriigid täna sellega, et vältida tulevikus üleliigset tootmisvõimsust. Selle probleemi lahendamiseks on nad kehtestanud või kavatsesid

kehtestada võimsuse tagamise mehhanismi, mis hõlmab makseid olemasoleva tootmisvõimsuse eest, selle asemel, et maksta tarnitud elektri eest.

Võimsuse tagamise mehhanismi juurutamine võib olla õigustatud, kuid teatavatel asjaoludel võib selline mehhanism osutuda kulukaks ning moonutada turgu. Lisaks võib see minna vastuollu eesmärgiga kaotada järk-järgult keskkonnale kahjulikud toetused, sh toetused fossiilkütustele¹³. Võimsuse tagamise mehhanismi peaks kohaldama ainult turutõrke korral, mitte kahjumliku või jätkusuutmatu tootmise toetamiseks¹⁴.

Komisjon käivitas hiljuti sektoriuuringu võimsuse tagamise mehhanismide kohta,¹⁵ see on esimene Euroopa Liidu riigiabi eeskirjade kohane uuring. Selles uuritakse eelkõige, kas sellised mehhanismid moonutavad konkurentsi või kauplemist elektrienergia siseturul.

4.1. Süsteemi piisavuse kindlaksmääramise meetodite ühtlustamine

Teatise „Elektrienergia siseturu saavutamine ning riigi sekkumise parim kasutamine”¹⁶ käsitles komisjon vajadust avaliku sektori asutuse järele, kes hindaks elektritootmise piisavust korrapäraselt ja objektiiivsetele faktidele toetudes. Elektrienergia varustuskindluse direktiivis¹⁷ nõutakse samuti, et riigiasutused hindaksid korrapäraselt, milline on liikmesriigis tootmise piisav tase.

Praegu määratakse ELi liikmesriikides tootmise piisavust kindlaks väga erinevalt. Elektrivaldkonna koordineerimise rühm tegi 2013. aasta novembris ettepaneku koostada energiatootmise piisavuse hindamiseks Euroopa ühtlustatud meetodika ning 2014. aastal algatas Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik avaliku arutelu käsitlemaks meetodikat, mida nad tootmise piisavuse hindamisel kasutavad. Viiepoolne foorum on võtnud kohustuse edendada piisavuse hindamist piirkondlikul tasandil.

Standarditud hindamise korral tuleks ELis võtta nõuetekohaselt arvesse ühendusi, piiriülest tootmist, taastuvatest energiaallikatest toodetud energiat, nõudlusele reageerimist ja energia salvestamise võimalusi ning teemakohast poliitilist konteksti Euroopas, nagu CO₂-turu eeldatavat arengut ja energiatõhususe poliitikat (süsteemi piisavuse hindamine). Otsus võimsuse tagamise mehhanismi vajaduse kohta peab põhinema standarditud hindamisel.

¹³ Vt komisjoni teatise „Keskkonna- ja energiaalase riigiabi suunised aastateks 2014–2020” punkt 220.

¹⁴ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile ja nõukogule „Elektrienergia siseturu saavutamine ning riigi sekkumise parim kasutamine”, C(2013) 7243, ja komisjoni talituste töödokument „Tootmise piisavus elektrienergia siseturul – suunised avaliku sekkumise puhul”, SWD(2013) 438 (final).

¹⁵ http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-4891_en.htm -
http://ec.europa.eu/competition/sectors/energy/state_aid_to_secure_electricity_supply_en.html

¹⁶ C(2013) 7243 (final).

¹⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2005/89/EÜ, 18. jaanuar 2006, elektrienergia varustuskindluse ja infrastruktuuriinvesteeringute kohta (ELT L 33, 4.2.2006, lk 22–27).

4.2. Usaldusväärsus

Süsteemi usaldusväärsus ühendatud turgudel sõltub kõigist osalistest. Isegi kui liikmesriikidel on õiguspärane põhjus kehtestada erinevad tootmise piisavuse standardid, et võtta arvesse riigi olusid, tuleb arvestada mõjuga siseturu toimimisele. Kui liikmesriigid ei suuda tagada tootmise piisavust, suurendab see kogu süsteemi varustuskindluse riski. Oht on veelgi suurem, kui liikmesriigid kohaldavad omahinnast madalamaid reguleeritud hindu, mis tähendab pikemas perspektiivis, et vajalike investeeringute katmiseks puudub piisav tulu. Teiseks võib tekkida oht, et tagatise tähtsust hinnatakse üle ja nõutakse ülemäärast kindlustamist tarnehäirete riski vastu. See võib põhjustada suuri kulusid ja vähendada siseturu võimalusi investeeringute suunamiseks¹⁸.

Kui kõik liikmesriigid kehtestavad selged tootmise piisavuse standardid, on kõikidel sidusrühmadel rohkem selgust. Koostöös liikmesriikidega võib komisjon kehtestada nõuetekohased standardid tarbijate võimaliku tahtmatu lahtiühendamise puhuks, mis võtavad arvesse majanduse ja ühiskonna kulusid ootamatute tarnekatkestuste korral.

4.3. Raamistik piiriüleste võimsuse tagamise mehhanismide loomiseks

Võimsuse tagamise mehhanismi vajalikkuse kindlakstegemisel lähtutakse Euroopa varustuskindluse järelevalve andmetest ja selgetest piisavuse standarditest. Olemasolevate komisjoni meetmete, eelkõige riigiabi suuniste¹⁹ kohaselt peavad kõik liikmesriigid järgima võimsuse tagamise mehhanismi loomisel mitmeid olulisi põhimõtteid. Eelkõige ei tohi sellised mehhanismid olla diskrimineerivad mõne tehnoloogia (sealhulgas nõudlusreageeringu või energiasalvestamise tehnoloogia) või uue või olemasoleva tootmisvõimsuse pakkuja suhtes. Mehhanism peab võimaldama piiriülest osalemist ja selle raames tohib maksta üksnes kättesaadavuse (MW kohta) eest. Ühise korra puudumise tõttu on tõhusat piiriülest osalemist keeruline korraldada.

Üks võimalus on töötada välja ELi eeskirjad piiriülese osalemise jaoks võimsuse tagamise mehhanismides. See tähendaks, et turuosalistele (eelkõige tootjad, energiavahendajad, tarbijad, põhivõrguettevõtjad) seatakse selged ülesanded ja vastutus ning luuakse raamistik piiriülese võimsuse arutamiseks ja jaotamiseks osutatud mehhanismi rakendamisel.

Kui võimsuse tagamise mehhanismid on väga erinevad, võivad piiriülested tootmisvõimsuse pakkujad, kes osalevad mitmes mehhanismis, seista silmitsi erinevate nõuetega. See suurendab tehingukuluseid ja võib vähendada üldist tõhusust. Seetõttu oleks mõistlik sätestada võimsuse tagamise mehhanismi (või piiratud arvu mehhanismide) näidismudel, mida saaks kohaldada piirkondlikul tasandil ning mis lihtsustaks piiriülest osalemist ja vähendaks turumoonutusi.

¹⁸ Võrreldes naaberriikides kohaldatavaid tootmise piisavuse standardeid, leidis elektrivaldkonna koordineerimise rühm, et puudub selgus, kes tootmise piisavuse ja varustuskindluse standardite kehtestamise eest vastutab, kusjuures mitmes liikmesriigis ei ole ametlike standardeid kehtestatud.

¹⁹ Komisjoni teatis „Keskkonna- ja energiaalase riigiabi suunised aastateks 2014–2020” (ELT C 200, 28.6.2014, lk 1–55).

Komisjoni hiljuti algatatud sektoriuuringu²⁰ tulemused annavad kasulikku teavet tulevaste eeskirjade loomiseks kõnealuses valdkonnas. Sektoriuuringu aruande eelnõu avaldatakse avalikuks konsultatsiooniks aasta lõpus.

Küsimused

- 17) Kas elektrisüsteemi piisavuse hindamiseks on vaja ühtlustatud metoodikat?
- 18) Milline oleks elektrisüsteemi piisavuse hindamise ühtlustatud metoodika puhul sobiv geograafiline ulatus (nt ELi hõlmav, riiklik või piirkondlik, naaberriike hõlmav)?
- 19) Kas praegu ELis kohaldatavate väga erinevate süsteemi piisavusstandardite ühtlustamine aitaks kaasa tõhusa ühtse turu loomisele?
- 20) Kas oleks kasulik luua ühine Euroopa raamistik, mis reguleeriks piiriülest osalemist võimsuse tagamise mehhanismides? Kui jah, siis millised peaksid olema sellise raamistiku elemendid? Kas oleks kasulik luua võimsuse tagamise mehhanismi näidismudel? Kui jah, siis milline peaks see olema?
- 21) Kas otsus võimsuse tagamise mehhanismi rakendamise kohta peaks põhinema elektrisüsteemi piisavuse hindamise ühtlustatud metoodikal?

5. JÄRGMISED SAMMUD

Käesoleva konsultatiivse teatisega elektrituru korralduse kohta algatatakse avalik arutelu uue turukorralduse teemal, et valmistada ette tulevasi seadusandlikke ja mitteseadusandlikke ettepanekuid. Käesoleva konsultatiivse teatise eesmärk on võimaldada kõikidel sidusrühmadel anda tagasisidet esitatud visiooni ja selle elluviimiseks vajalike meetmete kohta. Teatisele lisatakse üksikasjalikum ja põhjalikum küsimustik teatavate aspektide, eelkõige elektrienergia varustuskindluse kohta.

Käesoleva turukorraldust käsitleva konsultatiivse teatisega samal ajal vastu võetud teatise energiatarbijatele pakutavate uute võimaluste kohta tutvustatakse üksikasjalikku nägemust sellest, milline võiks olla energiatarbija uus roll ning kirjeldatakse edasisi vajalikke samme. Tarbijate (kodumajapidamised, ettevõtjad ja tööstusharud) otsustuspädevuse suurendamine, arukad kodud ja võrgustikud ning andmete haldamine ja nende turvalisus on selle visiooni elluviimise kolm sammast. Teatise kirjeldatud meetmed, mis puudutavad tarbijaid, toetuvad ulatuslikele konsultatsioonidele kodanike, tarbijate ja sidusrühmadega ning samuti 2014. aasta esimesel poolel toimunud avalikule konsultatsioonile ja komisjoni juhitud eksperdirühmas toimunud aruteludele²¹.

Sõltuvalt edasise töö tulemusest, võivad täna esitatud teatisega seotud võimalikud järelemeetmed hõlmata muudatusi järgmistes õigusaktides:

- elektridirektiiv,
- elektrimäärus,
- ACERi määrus,

²⁰ Pressiteate leiab aadressilt http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-4891_en.htm.

²¹ Energeetika peadirektoraadi arukate võrkude töökond, kodanike energiafoorumi hinnatundlike tarbijate töörühm.

- taristumäärus,
- elektrienergia varustuskindluse direktiiv,
- energiatõhususe direktiiv,
- taastuvenergia direktiiv.

Lisaks sellele mõjutab edasine töö mitme võrgueeskirja, eelkõige tasakaalustamis-, hädaabi- ja taastamiseeskirjade sõnastust. Tulevastes ettepanekutes ja nende mõjuhindangutes võetakse arvesse majanduslikke tagajärgi ja konsulteerimise käigus saadud vastukaja.

Kõik käesolevas teatises esitatud küsimused ning küsimustikud elektrienergia varustuskindluse kohta on kättesaadavad komisjoni veebilehel. Vastused tuleb esitada hiljemalt 8. oktoobriks 2015 ja need peavad olema kindlasti kooskõlas osutatud juhistega²². Komisjonil on kavas avaldada dokument, milles võetakse kokku konsultatsiooni peamised tulemused. Komisjon tagab saadud vastuste konfidentsiaalsuse, kui on esitatud vastav taotlus ja see põhineb mõistlikel alustel.

²²

<https://ec.europa.eu/energy/en/consultations>